

ОСОБЛИВОСТІ НАКОПИЧЕННЯ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У КОРМАХ РІЗНИХ РЕГІОНІВ ТА ЗОН ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Тарасенко Л.О., Селіна В.О.

Одеський державний аграрний університет, Одеса, Україна

Вивчено особливості накопичення кадмію, свинцю, міді та цинку в насінні кормових культур різних регіонів та зон півдня України.

Ключові слова: солі важких металів, ГДК, кормові культури рослин

Надходження важких металів до організму тварин відбувається через шкіру і дихальні шляхи з повітрям, через шлунково-кишковий тракт з кормами та водою. Майже всі метали тривалий час в організмі знаходяться в комплексі з білками, амінокислотами, органічними кислотами, які легко проникають через гематоенцефалічний і плацентарний бар'єри, викликаючи в організмі ембріогенну, тератогенну і гонадотоксичну дію [1,2].

Матеріал і методика досліджень. Вміст важких металів в зразках насіння кормових культур різних регіонів півдня України визначали методом інверсійної вольтамперометрії на приладі АВА-2, мінералізацію та пробопідготовку зразків здійснювали на приладі ТЕМОС-експрес.

Результати досліджень. Дослідженнями встановлено, що вміст кадмію у зразках насіння кормових культур різних регіонів півдня України перевищував ГДК в 1,4-9,4 рази.

Встановлено максимальне накопичення кадмію в зразках насіння бобових (горох, соя, люцерна) південного регіону сухо-степової зони перевищення відносно ГДК становило 4,7-6,5 рази відповідно. В інших зразках насіння зернових культур (ячмінь, овес, пшениця) перевищення вмісту кадмію відносно встановленому гранично допустимому рівню становило 2,4-3 рази, в насінні буряку кормового – у 1,7 рази. Перевищення вмісту кадмію в насінні бобових культур південно-західного регіону середньо - степової зони становило 2,2-5,3 рази, насінні буряку кормового у 9,4 рази.

Одержані результати досліджень свідчать про регіональні особливості накопичення кадмію в насінні бобових та буряку кормовому.

Фоновий рівень міді в насінні кормових культур південно-західного регіону середньо - степової зони та південного регіону сухо-степової зони України коливався в межах ГДК (10 мг/кг), виключенням було насіння зернобобових - горох, соя, люцерна (Миколаївська область), де перевищення відносно ГДК становило 1 – 1,4 рази, що пов'язано з гідрометеорологічними умовами сухостепової зони, та особливостями акумуляції важких металів бобовими культурами.

Встановлено помірні концентрації свинцю в насінні кормових культур південно-західного регіону середньо-степової зони, де перевищення відносно ГДК становило у 1,2-1,9 рази, та високі концентрації в насінні бобових та буряку кормовому, де перевищення становило 4,9-9,6 рази. Відзначено перевищення вмісту свинцю відносно ГДК в насінні всіх кормових культур у

вище вказаному регіоні та зоні в прибережній смузі р. Дунай у 2-4,7 рази, що пов'язано з техногенним впливом підприємств прибережної смуги, викидами відходів підприємств зі стоками у р. Дунай, транскордонним переносом токсикантів у навколишнє середовище.

Дослідженнями встановлено, максимальний рівень акумуляції свинцю в насінні всіх кормових культур (ячменю, овесу, гороху, пшениці, сої, буряку кормового, люцерни) південного регіону сухо-степової зони, де перевищення коливалося в межах 2,8 - 12,5 рази. Максимальні концентрації свинцю виявлено у насінні зернобобових культур – гороху (4,83 мг/кг), сої (4,30 мг/кг), люцерни (6,28 мг/кг), що було вище ГДК у 8,6- 12,6 рази.

Фоновий рівень цинку у насінні кормових культур південного регіону сухо-степової зони та південно-західного регіону середньо- степової зони України коливався в межах ГДК.

Встановлено, що вміст цинку у насінні всіх кормових культур південного регіону сухо-степової зони був дуже низьким, тому тварини будуть недоотримувати даний елемент з кормами, і даний регіон слід вважати біогеохімічною провінцією.

Фоновий рівень важких металів у насінні кормових культур, які застосовуються для виготовлення кормів для тварин центрального та південно-східного регіону України свідчать про те, що вміст кадмію у всіх зразках насіння кормових культур центрального та південно-східного регіонів перевищував ГДК у 2-7,4 рази.

Максимальні концентрації кадмію встановлено у насінні кормових культур (соя, буряк кормовий, горох,) південно-східного регіону середньо-степової зони (Донецька область), де перевищення відносно встановлених граничнодопустимих норм становило 5,9-7,4 рази.

Дослідженнями встановлено, що вміст міді у всіх зразках насіння кормових культур центрального регіону північно - степової зони та південно-східного регіону середньо-степової зони коливався в верхній межі ГДК.

Помірне перевищення рівня міді у насінні бобових культур південно-східного регіону середньо-степової зони становило 1-2 рази.

Встановлено, що вміст свинцю в зразках насіння злакових культур та буряку кормовому центрального регіону північно-степової зони України перевищував ГДК у 2,2 - 6,2 рази, в насінні бобових – у 9-10 раз. Рівень свинцю в зразках насіння злакових культур та буряку кормовому південно-східного регіону середньо - степової зони України, перевищував ГДК у 6 - 6,3 рази, в насінні бобових – у 10,0-11,4 рази, що свідчить про більш інтенсивне техногенне навантаження довкілля регіону. Основними накопичувачами свинцю були насіння ячменю, кукурудзи, гороху, сої, буряку кормового, люцерни. Максимальні рівні накопичення свинцю відзначено у насінні гороху, сої, буряку кормового, люцерни центрального та південно-східного регіонів, де перевищення відносно ГДК становило 7,5-11,3 рази.

Помірні концентрації цинку встановлено у зразках насіння кормових культур центрального регіону північно-степової зони та південно-східного регіону середньо - степової зони України, які були в межах ГДК (50 мг/кг). Виключенням було насіння бобових культур південно-східного регіону середньо - степової зони де вміст цинку перевищував ГДК у 1-1,5 рази.

Регіональними особливостями південного та південно-західного регіонів було 100% накопичення кадмію в зразках насіння кормових культур, де перевищення відносно ГДК коливалось від 2,2-6,5 у бобових до 9,4 – буряку кормовому.

Встановлено помірні концентрації свинцю в насінні злакових культур південно-західного регіону середньо-степової зони, де перевищення відносно ГДК становило у 1,2-1,9 рази, та високі концентрації в насінні бобових та буряку кормовому, де перевищення становило 4,9-9,6 рази.

Регіональними особливостями південного регіону сухо-степової зони є високий рівень свинцю в 100% зразків насіння кормових культур, де перевищення коливалось в межах 2,8 - 12,5 рази, та максимальні концентрації свинцю у насінні зернобобових культур, що було вище ГДК у 8,6- 12,6 рази.

Вміст цинку у насінні кормових культур південного, південно-західного, центрального та південно-східного регіонів коливався в межах ГДК. Регіональною особливістю південного регіону сухо-степової зони був дуже низький вміст цинку у насінні всіх кормових культур, і даний регіон слід вважати біогеохімічною провінцією, та враховувати при складанні раціонів для тварин та проведенні агротехнічних заходів.

Дослідження показали, що вміст кадмію у 100% зразків насіння кормових культур центрального та південно-східного регіонів перевищував ГДК у 2-7,4 рази.

Встановлено, що вміст свинцю в зразках насіння злакових культур та буряку кормовому центрального регіону північно-степової зони України перевищував ГДК у 2,2 - 6,2 рази, в насінні бобових – у 9-10раз. Рівень свинцю в зразках насіння злакових культур та буряку кормовому південно-східного регіону середньо - степової зони України, перевищував ГДК у 6 - 6,3 рази, в насінні бобових – у 10,0-11,4рази.

Висновки

1. Вміст кадмію в насінні бобових культур (100%) південного та південно-західного регіонів перевищував ГДК у 1,2-6,5рази, та буряку кормовому – у 4,9-9,6 рази; вміст кадмію у насінні кормових культур центрального та південно-східного регіонів перевищував ГДК у 2-7,4 рази.

2. Регіональною особливістю південного регіону сухо-степової зони є високий вміст свинцю у 100% зразків насіння кормових культур (перевищення відносно ГДК коливалось в межах 2,8 - 12,5 рази) та низький рівень цинку, що необхідно враховувати при складанні раціонів, і вважати зону біогеохімічною провінцією.

3. Вміст свинцю в зразках насіння злакових культур та буряку кормовому центрального регіону північно-степової зони України перевищував ГДК у 2,2 - 6,2 рази, в насінні бобових – у 9-10раз. Рівень свинцю в зразках насіння злакових культур та буряку кормовому південно-східного регіону середньо - степової зони, перевищував ГДК у 6 - 6,3 рази, в насінні бобових – у 10,0-11,4рази.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горлов И.Ф., Мелихов В.В. Мониторинг токсических веществ в биологической цепи: почва, растения, животные, продукция производства чистых мясных и молочных продуктов питания. – Волгоград. –1996. – С.10-15.
2. Засекін Д.А. Вміст важких металів у ґрунтах та можливість виникнення токсикозів у тварин //Ветеринарна медицина України. – 1999. - №10. – С. 12-14.

Тарасенко Л.А., Селина В.О. Особенности накопления тяжелых металлов в кормах разных регионов и зон юга Украины.

Изучены особенности накопления кадмия, свинца, меди и цинка в семенах кормовых культур разных регионов и зон юга Украины.

Ключевые слова: соли тяжелых металлов, кормовые культуры растений

Tarasenko L.O., Selina V.O. Features of accumulation of heavy metals are in the stems of different regions and areas of south of Ukraine

The features of the accumulation of cadmium, lead, copper and zinc in the seeds of forage crops in different regions and areas south of Ukraine were studied.

Key words: salts of heavy metals, fodder plants